

Yoksulluk ve Göç: Türkiye'deki Mültecilerin Hukuk Deneyimleri Üzerine Bir Söyleşi

ULAŞ KARADAĞ¹, AYŞEGÜL KARPUZ², DUYGU İNEGÖLLÜ³

- ¹ Research Assistant, Dr., Inonu University, Faculty of Law (Orcid ID: 0000-0001-9775-5589)
- ² Lawyer, İzmir Bar Association
- ³ Lawyer, İzmir Bar Association

Özet

Bu söyleşide, Türkiye'deki mültecilerin idari ve adli süreçlerde yaşadıkları zorlukların yoksullukla olan yapısal ilişkisi ele alınmaktadır. Mültecilere yönelik hak ihlallerinin, onlara dayatılan yoksulluk ve sömürü koşullarıyla birlikte nasıl ortaya çıktığı, İzmir Barosu üyeleri Avukat Ayşegül Karpuz ve Avukat Duygu İnegöllü ile değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, göç, hukuk, mülteci hakları, sömürü.

Poverty and Migration: An Interview on the Legal Experiences of Refugees in Turkey

Abstract

In this interview, the structural relationship between poverty and difficulties experienced by refugees in Turkey in administrative and judicial processes is discussed. The human rights violations against refugees, which emerged together with poverty and exploitation conditions imposed on them, is evaluated with the members of the Izmir Bar Association, Lawyer Ayşegül Karpuz and Lawyer Duygu İnegöllü.

Key Words: Poverty, migration, law, refugee rights, exploitation.

Corresponding Author / Sorumlu Yazar	ULAŞ KARADAĞ Inonu University, Faculty of Law, Research Assistant
E-mail / E-posta	ulas.karadag@inonu.edu.tr
Manuscript Received / Gönderim Tarihi	Dec 27, 2021/ 27 Aralık 2021
Revised Manuscript Accepted / Kabul Tarihi	Dec 27, 2021 / 27 Aralık 2021
To Cite This Article / Kaynak Göster	Karadağ, U., Karpuz, A., İnegöllü, D. (2021). Yoksulluk ve Göç: Türkiye'deki Mültecilerin Hukuk Deneyimleri Üzerine Bir Söyleşi, <i>ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters</i> , Vol.14, 127-142.

Yoksulluk ve Göç: Türkiye'deki Mültecilerin Hukuk Deneyimleri Üzerine Bir Söyleşi

Avukat Ayşegül Karpuz 2014'ten bu yana İzmir Barosu'na, Avukat Duygu İnegöllü ise 2013'ten bu yana önce İstanbul sonra İzmir Barosu'na kayıtlı olarak göç ve iltica alanında çalışmakta ve mülteci hakları için mücadele vermektedirler.

Merhaba. Yoksullukla haklara ve adalete erişim arasında bildiğimiz üzere önemli bir ilişki var. Yoksulluk, hatta daha da kapsamlı bir biçimde söyleyecek olursak sınıfsal eşitsizlikler, bütün dünyada haklara ve adalete erişimin önündeki en büyük engellerden biri. Sormak istediğim ilk soru da bununla ilgili; mülteciler bu ilişkiyi, sizin gözlemlediğiniz kadarıyla nasıl tecrübe ediyor?

Ayşegül Karpuz: Öncelikle güvencesiz çalışma koşulları önümüze çıkıyor. Çünkü ekonomik kriz hali, iş verenler nezdinde de birtakım yükümlülükler yaratıyor ve bu açıdan bir takım ekonomik yaptırımlar açığa çıkıyor. Bundan ilk etkilenen gruplarsa güvencesiz ve kayıt dışı çalışan gruplar. Mülteciler ne yazık ki iş yaşantısındaki en güvencesiz grubu oluşturuyor. Birçoğunun kimlik sorunları var; kimlik sorunları olmasa dahi, birçoğu kayıt dışı çalışmak zorunda. Çalışma izni aldırmanın zorluğu ya da çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı tarafından düzenli denetimlerin yapılmaması nedeniyle, bu alanda kayıt dışı çalışma çok geniş. Güvencesiz çalışma koşullarında ilk vazgeçilecek grup mülteciler oluyor haliyle. Bu durum da yoksulluğu katmanlaştırıyor tabii ki.

Bir diğer mesele mülteci gruplarda çok nüfuslu ailelerin söz konusu olması. Bu gerek kültürel yatkınlık gerekse de ülkelerinde yaşam koşullarının savaş öncesi ya da yaygın şiddet hareketleri öncesi daha rahat olmasıyla ilgili. Bu durum ailenin ihtiyaçlarını artırıyor ve yine yoksulluğu çok daha görünür kılıyor.

Ayrıca birçok mülteci kimlik, yani yasal kalış statüsü hakkına erişemediği için sosyal ve ekonomik yardımlara ulaşamıyor, temel haklara erişemiyor. Kimliği olmayan kişi sağlık hakkından faydalanamıyor Türkiye'de. Kimliklerin iki tipi var mülteciler bakımından: Geçici koruma sahibi olanlar, ülkedeki Suriye uyruklular mesela; bir de uluslararası koruma başvuru sahibi olan, diğer ülkelerden gelen ve şartlı mültecilik statüsüne başvuran mülteciler. Tüm bu kişilerin kimlikleri çok kaygan bir zeminde. Haklarında bir adli işlem yapılması ya da idari yükümlülüklere uymamaları durumunda, statüsü kaybına maruz kalabiliyorlar. Ama tabii ki

ülkümüzde yaşamaya devam ediyorlar. Sınır dışı dediğimiz şey hemen gerçekleşmiyor. Verilen sınır dışı kararları bu anlamda icrai değil. Neyse ki işkence ve zulüm görebilecekleri yaygın şiddet hareketleri olan ülkelere sınır dışı edilmiyorlar; ama bu sefer de kimliklerini kaybettikleri için temel hak ve özgürlüklere erişemiyorlar. Barınma hakkı, sağlık hakkı, sosyo-ekonomik yardımlar, çocuklar için eğitim hakkı, bunlar açısından çok ciddi sorunlar oluşuyor. Zaten mevcut bir yoksulluk var, bir de o en basit haklara ulaşamamak bu yoksulluğu çok daha görünür kılmaya başlıyor. Bu durumda ailedeki çocuğun çalışması gerekiyor örneğin. Belirli bir yaşa erişen çocuğun çalışmasına mecbur kalıyor aile. Hiç kimse çocuğunu çalıştırmak istemez ama ne yazık ki bu yoksulluk koşullarında, mülteci aileler çocuk emeğini piyasaya sunmaya zorlanıyor. Bu da çocuğun temel haklarına erişimini engelliyor, çocuk eğitim hakkına erişemiyor çünkü çalışmak zorunda. Baba atık kâğıt topluyor ama yoksulluk arttıkça çocuğun da toplaması gerekiyor. Anne evde, çok küçük bir kardeş var, bebek var bakmakla yükümlü olduğu. Veya o toplumda kadının çalışması mümkün değil ya da kadının kolaylıkla çalışacağı bir iş değil söz konusu olan. Bu sebeplerle ne yazık ki çocuk emeğinin sömürüldüğünü görüyoruz. Bu durum birçok ırkçı ve ayrımcı yaklaşımda aileden kaynaklı gibi görülse de aslında mevcut yoksulluk ortamında kaynaklı. Hiç kimse çocuğu zorla çalıştırmak istemiyor ama barınma, yeme içme gibi insani birtakım ihtiyaçlara erişmek de gerekiyor. Ve tabii ki çocuklar da yine bu iş yaşamındaki en güvencesiz kesimi oluşturuyorlar, istismara ve ihlale çok açık oluyorlar.

Yine benim gözlemediğim kadarıyla, merdiven altı iş yerlerindeki koşullara bağlı olarak başkaca dezavantajlar da söz konusu olabiliyor. Güvencesizliğin, gelecek hakkındaki umutsuzluğun artmasıyla birlikte gerçekleşiyor bunlar. Belirli ortamlarda kötü niyetli insanlar var, uyuşturucu madde satıcıları var mesela. Genç, ergen dediğimiz kesim bu maddelere yönelebiliyor. Hayatın o gettolarındaki çalışma yaşamında, sanayi bölgelerinde vesaire, madde bağımlılığı yaygın bir şey. Çünkü insan biyolojik bir varlık; insan biyolojisi mutluluk ve haz hissetme, mutlu olma ihtiyacı duyuyor. En temel haklardan yoksun kalındıkça, aslında bir takım sahte mutluluk araçlarına, özellikle de piyasada ucuza bulunanlara erişilebiliyor. Bu kuşkusuz, mevcut yoksulluk ve yoksunluk koşulları dolayısıyla kişilerin suça sürüklenmesiyle de ilişkili. Sosyal devletin bu insanlar için bir koruma sağlamaması, tam tersi onları daha kayıt dışılığa itmesi, en ufak bir idari yükümlülüğün yerine getirilmemesi çok etkili bu durumlarda. Kişinin adli bir suça karışma durumunda -bakın daha yargılama bitmeden- kimlikleri kapatılıyor, Türkiye'deki yasal kalış statüleri sonlandırılıyor. Ama kişi sınır dışı edilemiyor. Çünkü Suriye'de ya da diğer yaygın şiddet hareketi olan yerlerde savaş devam ediyor ve geri gönderme yasağı

söz konusu. Bu kişiler ne yapıyor? Hiçbir hakka erişemeyince ister istemez kayıt dışı çalışma, kayıt dışı ortamlar, illegal yeraltı ortamları kişileri suça da sürüklüyor.

O halde çalışma koşulları oldukça belirleyici diyebiliriz değil mi mülteciler açısından? Hem yaşamlarının genel şartları hem de hak ihlallerinin kaçınılmazlığı bakımından.

Duygu İnegöllü: Çalışma koşulları ve çalışma koşullarıyla mücadele etme konusunda mültecilerin önünün nasıl kapandığı, bunun ne kadar sistematik biçimde yapıldığı gerçekten üzerinde durulması gereken konular. Şöyle bir sıkıntı var: Mülteciler tamamen sömürü üzerine kurulmuş bir düzenin, 'zaten çok az olan paralarının tamamını nasıl bölüşürüz?' düzeninin bir parçası haline getirilmiş durumdadır. Kanunların düzenlenme biçimleri, uygulamada karşılaştığımız şeyler, bunlar hep paralel bir şekilde ilerliyor. Çalışma izni prosedürü dediğimiz bir prosedür var. Ülkemize gelen her yabancı, mülteci de olsa, sadece iş için gelmiş bir göçmen de olsa, çalışma izni almak zorunda. Çalışma izni almadan çalışırsa, bu hem sınır dışı edilmesine sebep oluyor -sınır dışı kararı alma sebebi kanunda bu şekilde düzenlenmiş-, hem de bir para cezasıyla karşılaşılıyor. Dolayısıyla çok hayati bir riskle karşı karşıya kalıyor. Kişi çalışma izinsiz çalıştıysa, hakkında sınır dışı kararı alındığında bir anda kendisini çok korkarak kaçtığı ülkesinde bulabiliyor. Ama bir taraftan da kanun öyle bir düzenlenmiş ki çalışma izni başvurusunu patronlar yapabiliyor. Yani yabancı, "ben geliyorum, il göç idaresine gidip çalışma başvurusunda bulunacağım" diyemiyor. Patron, yanına gelen işçi için başvuru yapacak, bu başvuruyu online yapacak ve sonra da çalışma izninin çıkmasını bekleyecek. Çalışma izni başvurusu yapmanın bir harcı var. Bu harç yaklaşık artık 800 TL'ye dayanmış bir harç. Kaç tane patron tutup işçisi için bu harcı yatırıp çalışma izni alır? Sorun aslında bu. Dolayısıyla kimse almıyor. Bu, patronun yerine getirmesi gereken bir yükümlülük ama en ağır sonuçla mülteci karşılaşılıyor. Ne oluyor? Sınır dışı kararı alınıyor. Patronun karşılaştığı şey ise, çalışma izinsiz çalıştırdığı kişi başına cüzi bir para cezası.

Şimdi, Suriye'de bir savaş olduğu için geçici koruma ilan edilmiş durumda. Bu bir kararnameyle ilan edildi ve Suriye geçici koruma kapsamındadır dendi. Bunun anlamı ne? Biz, Suriye'nin güvenli bir ülke olmadığını kabul ettik diyoruz. Ama buna rağmen fiiliyatta sınır dışı kararı alınıyor. Kişi, sınır dışı kararı alındıktan sonra, kimliğine el koyulmuş halde bu kararla mücadele edecek önce, yargılama bir buçuk yıl sürecek. Kimliği yok, hiçbir şey yok; kimliksiz bir şekilde, kayıtsız bir şekilde, sigortasız bir şekilde çalışmaya zorlanmış oluyor. Bu, diğer uluslararası koruma başvuru sahipleri için de böyle; Afganistan'dan, İran'dan, Afrika

ülkelerinden gelmiş ve bir şekilde mültecilik başvurusu yapabilmiş, yani uluslararası koruma başvurusu yapabilmiş kişiler için de büyük bir kaos. Çünkü sınır dışı kararı alınabileceğini bildiği ve kimliğini kaybetmek istemediği için ayda 600 liraya, söz gelimi tekstil atölyelerinde çalışıyor. 600 liraya haftanın altı günü bir ay boyunca aralıksız çalıştırıyorlar. Ve bununla ilgili bir mücadele geliştiremiyorlar. Bu bakımdan en önemli grev kırıcılar mülteciler mesela. Bir şekilde çalışma koşullarına, düşük ücretlere başkaldırmak isteyen Türkiyeli işçiler olduğu zaman, patron bunu hiç kafasına takmıyor. Çünkü el altından mültecileri getiriyor, 600 liraya, daha ucuza çalıştırmaya devam ediyor, işini yapmaya devam ediyor, Türkiyeli işçiler istedikleri kadar dirensin diyor. Hatta şu kadarını söyleyeyim: Mesela belediyenin ihale yöntemiyle yaptığı bir yolu şirket taşere ediyor, o bir diğerine, diğeri bir başkasına derken taşeron şirketlerin çalışanlarının büyük kısmının mülteci olduğunu görüyoruz. Sokaklarda gözlerimizin önünde çalışıyorlar, bütün kaldırımlarımızı, yollarımızı onlar yapıyorlar; ama sigortasızlar, belediye işçileri istedikleri kadar birleşip grev yapsınlar, kimse önemsemiyor. Böyle bir sistem kurulmuş durumda maalesef.

Sosyo-ekonomik yardımlara erişimden, daha doğrusu erişememeden söz ettiniz az önce. Bunlar ciddi avantajlar sağlayabilecek yardımlar mı peki mülteciler açısından? Kapsamları nedir?

Ayşegül Karpuz: Şu anda sosyal-ekonomik faaliyetleri genelde Kızılay yürütüyor. Avrupa birliği fonları genelde Kızılay ve Göç İdaresiyle paylaşılıyor. Kızılay nezdinde yapılan çalışmalara çok hâkim değilim. Sadece şunu biliyorum, sosyal uyum yardımı programı kapsamında bir Kızılay kart yardımı var, Avrupa birliği fonlarından sağlanıyor bu da. Kesinlikle devletin bütçesinden doğrudan mültecilere yapılan bir nakdi yardım yok. Sosyal güvence, hastaneye erişim vesaire; bunlar Hazine'den, ilgili bakanlığın bütçesinden yapılan şeyler. Ama doğrudan, toplumda bilinenin aksine, nakdi bir yardım yok. Mültecilere devlet maaş veriyormuş gibi doğru bilinen yanlışlar var. Sadece, Avrupa Birliği fonlarından sağlanan bir proje kapsamında, yanlış hatırlıyorsam iki çocuğu olan ailelere bir Kızılay kart yardımı var, kişi başı 150 TL'den. Şu an ne oldu bilmiyorum. Bunun da belli şartları var zaten. Öyle her mülteciye sağlanmıyor. En az iki çocuğu olacak ailenin. Böyle bir nakdi yardım var ama bunun için de bir kimliğinizin, bir kaydınızın olması lazım; dahası, kimlik kayıt ilinde yaşıyor olmanız lazım. Mesela eşiniz başka bir ilden iş buldu, oraya gittiniz ama kimliğinizi naklettiremediniz, oradaki hiçbir temel hakka erişemiyorsunuz. Mülteciler kayıt sorunu, seyahat özgürlüğünün önündeki engeller, iş yaşamına erişim, çalışma hayatına erişim bakımından ciddi sıkıntılar yaşıyor. Nakil için bir iş sözleşmesine ihtiyacınız var. Patronunuz ise bu iş sözleşmesini vermiyor. Çalışılan işler ya mevsimlik tarım

işçiliği ya merdiven altı işler. Bunlar ciddi sorunlar oluşturuyor açıkçası. Aileler parçalanıyor, çocuk eğitim hayatına devam edemiyor. Kayıt ilini ihlal ettiği gerekçesiyle, bu idari yükümlülüğü yerine getirmediği gerekçesiyle, kişiler hakkında sınır dışı ya da kimlik durdurma gibi işlemler de yapıldığını görüyoruz.

Değindiğiniz bir şeyi, adli ve idari kurumlardaki ayrımcı ve ırkçı tutumların mültecilerin karşısına hangi kılıklarda çıktığını biraz daha detaylandırırım istiyorum. Bunlar tam da yoksulluk nedeniyle, karşı durulması zor şeyler olmalı. Sizin gözlemlediğiniz kadarıyla en temel sorunlar neler?

Ayşegül Karpuz: Benim karşılaştığım en temel problem şu: Bir yabancı Türkiye'de adli bir sürece dahil olduğu anda, kolluk tarafından göç idaresine matbu şekilde kamu düzeni ve kamu güvenliğini tehdit ettiği gerekçesiyle bir bildirimde bulunuluyor ve kişi oraya götürülüyor. Söz gelimi, normalde kişinin Türkiye'de yasal kalış hakkı var; ya ikamet belgesi var, ya geçici koruma statüsü var ya da uluslararası koruma başvuru sahibi. Bir suça karışmış, fakat henüz o suç işleyip işlemediği bilinmiyor. Hatta çok kadük soruşturmalarda, beraat edeceği ya da 'hükmün açıklanmasının geri bırakılması' alacağı ciddi olmayan durumlarda dahi kişi göç idaresine teslim ediliyor ve kolluk tarafından kişi hakkında bir değerlendirme yapılıyor; bu kişinin kamu düzenini ve güvenliğini tehdit edeceği belirlenmiştir diye. Ama bu belirlemenin neye göre yapıldığı, nasıl yapıldığı, somut veriler; bunların hiçbiri değerlendirilmiyor ve kişi hakkında doğrudan sınır dışı kararı -48 saat içinde- ve 6 aylık idari gözetim kararı alınıyor. Eğer bu soruşturma terör suçlarından yürütülüyorsa, kişi hakkında yüksek terör şüphesi, yabancı terörist savaşı gibi güvenlik kodları, G-87 gibi tahdit kodları işlenebiliyor. Bunlar eğer dava açılmazsa o kişiyi hayatı boyunca takip edecek şeyler ve kişi bu şekilde geri gönderme merkezine kapatılıyor. Bu, bizim alanda gördüğümüz en ayrımcı tutumlardan biri. Normalde kanuna ve yönetmeliğe baktığımızda, eğer kişinin Türkiye'de yasal bir kalış kimliği varsa, bu kişi hakkında böyle bir değerlendirme yapılmaması lazım. Mahkûmiyet hükmü olursa böyle bir değerlendirme yapılabilir; yani yargılama sürecinin sonuçlanması lazım. Ama, kişinin Türkiye'de suç işlediği sabit olsa bile idarenin bir değerlendirme yapması gerekiyor. Her suç işleyen kişi kamu düzeni ve güvenliğini tehdit eder diyebilir miyiz? Bunların değerlendirilmesi lazım. Geri gönderme yasağı kapsamında mıdır mesela? İdare tarafından, bunların hiçbiri yapılmadan, aslında icrai olmayan sınır dışı kararlarının insan hayatında icrai olan sonuçları dayatılıyor mültecilere. Yoklukla butlan bir idari işlem var, çünkü kişiden geri dönüş beyanı alınmadan sınır dışı

yapılmıyor. Özellikle de Suriye uyruklu kişilerle ilgili olarak, İzmir özelinde diyebilirim ki sınır dışı işlemi yapılmıyor.

Biz, 2. Sulh Ceza Hakimliği'ne itirazda bulunuyoruz bu idari gözetim kararları ile ilgili. Mahkemenin incelemeleri de çok kadük ve genellikle çok düşük kabul oranı var. Aslında bir etkisiz iç hukuk yolu. Anayasa Mahkemesi de kesinlikle idari gözetim itirazlarımızı değerlendirmiyor. Daha hiç olumlu karar almadık. Dahası, idari bir kararı adli bir makam, sulh ceza hâkimi denetliyor; ama hâkim huzuruna çıkma yok bu arada. Yani dosya üzerinden inceleme yapılıyor. İdari bir makamın verdiği kararı, İdare Mahkemesi değil Sulh Ceza Hakimliği inceliyor. Gerçekten absürt bir durum.

Duygu İnegöllü: Şunu da eklemek gerek, bu sınır dışı kararlarıyla şöyle bir sömürü düzeninin içine atılmış oluyor kişi: Zaten çok düşük ücretlerle çalıştırılıp yoksullaştırıldığı yetmiyormuş gibi, güvenli olmayan ülkesine sınır dışı ediliyor ya da Suriye örneğinde olduğu gibi, sınır dışı işleri yürütülemiyor ama kişi caydırılıyor bir şekilde. Geri gönderme merkezinde işkenceye uğruyor ya da mobbing diyebileceğimiz bir şeye uğrattılıyor ve gönüllü geri dönüş imzalıyor. Sınır dışı edilmemiş oluyor da kendi kabulüyle gitmiş oluyor. Tekrar buraya gelecekte, kaçakçısına yeniden bir para yatırması gerekiyor ve bu ücretler giderek artıyor. Çünkü sınır güvenlikleri giderek arttırılıyor ve sınır güvenliği arttıkça kaçakçılık masrafları da artmış oluyor. Siz isterseniz sınıra duvar örün, isterseniz oraya asker yığın, ne yaparsanız yapın, bir ülkede güvenlik yoksa insanlar kaçmanın bir yolunu buluyorlar; ölümüne kaçıyorlar. Hal böyle olunca yolsuzluk artıyor, kaçakçılık ücretleri artıyor ve yine mülteciler sömürülüyor. Daha geçenlerde haberlere çıktı, güneydoğuda Suriye sınırında bir tabur asker tutuklandı; çünkü o kaçma niyeti bir şekilde usulsüz işlemlerin yapılmasına ve başkalarının da kullanılmasına sebep oluyor. Yani yoksullaşmak dışında bir seçenek kalmıyor mültecilere. Kapitalizmin sunduğu o 'çok çalışırsan mutlaka para kazanırsın, iyi yerlere gelersin' vaatleri mülteciler açısından -işçi sınıfı için de tabii ki- hiç geçerli değil. İsterse dünya kadar çalışsın, zaten biriktirebileceği bir para kazanmıyor; hadi diyelim kazandı, bu korkunç hukuk düzeni içinde mutlaka bir noktada sınır dışı edilecek ve o biriktirdiği parayı yeniden kaçakçıya verip buraya gelecek ve sıfırdan başlamak zorunda kalacak. Bu düzene dayanamayansa Avrupa'ya geçmeyi denerken deniz yolunda ölüyor. Sistem tamamen hiçe saymış bir durumda onları. Yoksulluk dışında bir seçenek sunulmuyor, ki artık yoksulluk seçeneği bile azaldı; ölüm seçeneği sunuluyor.

Masumiyet karinesi açısından da ciddi bir ihlal söz konusu o halde; öyle ki kişinin ölümüne yol açabilecek bir silsileyi bile başlatabiliyor.

Ayşegül Karpuz: Evet, Anayasa 37 ve 38'in ciddi bir ihlali var. Hakkında adli işlem yapılan her yabancı'nın uluslararası koruma sürecinin sonlandırılması, geçici koruma statüsünün sonlandırılması ve bunun keyfi ve matbu şekilde yapılması çok ciddi ihlallere sebebiyet veriyor. Ailelerin parçalanmasına, ailenin yoksun ve yoksul kalmasına, çocukların babanın ya da annenin bakım ve gözetiminden mahrum kalmasına sebebiyet veriyor. Bu çok ciddi bir ihlal; kişileri kayıt dışı, illegal bir alana sürüklüyor. Suçsuzluk karinesinden yararlanma hakkı doğrudan gasp ediliyor. Bu benim en çok karşılaştığım şeylerden biriydi. Terör örgütü propagandası dosyaları var çokça. Ülkelerinde iken Facebook'ta yaptıkları paylaşımlar, kişilerin çocuk yaşta yaptığı paylaşımlar nedeniyle. Benim bir müvekkilim var mesela; çocuk yaşta yaptığı paylaşımlardan 'hükmün açıklanmasının geri bırakılması' kararı verildi. Şu anda 3 yıl oldu, HAGB bile yok, 3 yıl boyunca herhangi bir suça karışmadığı için hükmün açıklanmasının geri bırakılması bile ortadan kalktı; ama bu kişi hakkında tesis edilen geçici koruma kimliğini iptal işleminin kaldırılması, Anayasa Mahkemesi kararları, çocuk olması, damgalanmama, gelecek umut etme hakları hiçe sayılarak idare mahkemesi tarafından reddedildi. Şu an Anayasa Mahkemesi önünde. Bu çocuk yıllardır -şu an artık 18 yaşını geçti- kimliğine erişemiyor, kayıt dışı şekilde yaşıyor. Bir tekstil atölyesinde çalışıyor, sağlık hakkına erişemiyor, hastaneye gidemiyor. Bu durumda kayıt dışı çalışmak zorunda. Sosyal güvenceden mahrum kalıyor, evlenemiyor. Evlilik yaşına erişti, yani 20-21 yaşında, bu onların toplumunda önemli. Kısaca, bir mülteci iseniz ve terörle ilgili bir suça karışırsanız, hükmün açıklanmasının geri bırakılması -ya da beraat kararı- verilse dahi kimliğinizi almakta zorluk çekiyorsunuz. Bunu başaranlar da avukat marifetiyle başarıyorlar. Ama mahkeme kararını götürmesine rağmen, yani beraat kararını, hala kimliği verilmeyen yabancılar da var dediğim gibi. İdarenin çok keyfi tutumları söz konusu. Kişilerin gerçekten işlemediği suçlar bakımından ya da çok ciddi olmayan, kamu düzeni ve kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmayan vakalarda, kişilere oldukça ciddi hayati yaptırımlar öngörülüyor. Kişinin kimliği sonlandırılıyor ama kişi burada yaşamaya devam ediyor. Fiilen kişi, kabul etmediği müddetçe zorla geri gönderilemiyor. Bazen yapılıyor ama onda da hile ile gönüllü geri dönüş beyanı alınması söz konusu. Bunlar tabii iddialar, ispat edemedik. Zorla parmak bastırılan gönüllü geri dönüş vakaları olduğu söyleniyor. Dolayısıyla bir yandan da burada statüsüz bırakılarak ve temel haklara erişimin önü kesilerek, aslında geri göndermeye zorlanıyor kişi. Bu bir güvenlik ve göç politikası.

Kimlik kayıpları, geri gönderme merkezine kapatılma durumları, bunlar keyfi biçimde gerçekleştirilen şeyler. Halbuki idari gözetim alternatifleri düzenlendi son değişikliklerle birlikte. Adres bildirimini, imza atma vesaire. İdare bunları hiç uygulamadan, doğrudan idari gözetim tercih ediyor ve kişiyi kapalı tutarak gönüllü geri dönüşe zorlamak istiyor. Bunun başka hiçbir açıklaması yok. Müvekkillerimize bazen şu da söyleniyor; “buradan çıkamazsın, sen ülkeye dönmeyi kabul et, sonra gene gelersin”. Sonra gene gelmesi, aslında ülkeye giriş yasağı uygulandığı için ikinci bir idari ihlal durumu. Bu defa giriş yasağını ihlal ettiği gerekçesiyle tekrar sınır dışı kararı alınıp, tekrar idari gözetime kapatılan müvekkillerim oldu. Böyle bir kısır döngü içinde kişilerin sürekli illegalize edildiğini görüyoruz.

Duygu İnegöllü: Mültecilik problemi sadece sayılar üzerinden yürütülen bir siyaset. Sadece sayılara takılmış durumda herkes. Dolayısıyla bu sayıyı azaltarak mülteci sorununun çözüleceği yönünde müthiş bir kafa yapısı geliştirdiler. Herkesi sınır dışı etmeye çalışıyorlar. Ama sınır dışı etmeyi sağlayacak sebep bulunması lazım tabii ki. İşte bu nedenler gitgide komikleşiyor. Bir mahkemede boşanma davasına tanık olarak çağrılan birisi hakkında bile, “senin demek ki mahkemeye yolun düştü”, “kamu güvenini sarsan birisin” denilip sınır dışı kararı alınabiliyor.

Korona döneminde, malum, belirli yaş gruplarının dışarıya çıkması yasaklanmıştı. Ama mülteciler çocuk yaşta çalışmaya mecbur kalan insanlar ve o çıkış yasaklarına uyacak bir yaşam standartlarına sahip olmadıkları için çıkmaya devam ettiler. Çıktıkları zaman polislerle karşılaştıklarında sınır dışı kararıyla da karşılaştılar. Ali El Hemdan davası yeni sonuçlandı örneğin. Polis kurşunuyla öldürüldü bu çocuk. Neden? Yaşı tutmadığı halde çıkış yasağı saatlerinde dışarıya çıkmıştı ve polisi görünce korkup kaçmaya başladı. Duru ihtarına uymadığı için öldürüldü. Yani o kadar korkunç bir silsile ki bu, dandik bir çıkış yasağına uymamak bile mülteciler bakımından kamu güvenliğine aykırılık ve sınır dışı nedeni olabiliyor. Bunu geçiyorum, bir polis tarafından öldürülme sebebi olabiliyor. Bu kadar ağır sonuçları olan bir sistem. Sistem şunu söylüyor, on milyon tane mülteci varsa bu ülkede, bunların en fazla yüz bin tanesi avukata ulaşıp sınır dışı kararını iptal ettirebilecek mücadeleyi verebiliyor. Bunlar dışında, hakkında sınır dışı kararı aldığı herkesi zaten sınır dışı edecek bu düzen. Ne kadar çok kişiyi sınır dışı edebilirsem bu sorunu da o kadar iyi bertaraf edebilirim diyor.

Peki, geri gönderme merkezlerinin koşulları nasıl?

Ayşegül Karpuz: Ceza evi koşullarından daha kötü koşulları var geri gönderme merkezlerinin. Her ne kadar haberlerde beş yıldızlı oteller gibi yansıtılsa da öyle değil. Bir kere, yeknesak

sınırları, belli kuralları yok. Kuralların sürekli olarak idare tarafından değiştirildiği, genel müdürlükten taşraya talimatların verildiği bir durumdan söz ediyorum. Her kurumun kendi içinde farklı uygulaması söz konusu. Yani İzmir geri gönderme merkezinde farklı, Aydın'da farklı, Kayseri'de farklı, Edirne'de farklı uygulamalar söz konusu. Biz, avukatlık faaliyetine yönelik olarak bile bu durumu tespit edebiliyoruz; yabancılar için çok daha kötü tabi ki. Örneğin, benim bir müvekkilim, İzmir geri gönderme merkezinde kalem dahi kullanılmasına izin verilmediğini, ama Kayseri gönderme merkezinde TV izleyebildiğini söyledi. Ama İzmir'de böyle bir sosyalleşme aracına, haberleşme aracına kesinlikle erişemedi. Yabancı terörist savaşçı kodu olduğu gerekçesiyle, kalem dahi kullanılmasına izin verilmedi. Dediğim gibi, hiç yeknesak uygulamalar yok, bu koşullara tabi olan yabancı da bazen şunu düşünüyor; bu koşullarda burada bir yıl boyunca kapalı kalmaktansa ülkeme gideyim, kaçak olarak tekrar geri gelirim. Hastaneye sevk işlemleri bir-iki ayı bile bulabiliyor. Ciddi rahatsızlığı olan yabancılarla karşılaştım. Hastasınız, rahatsızlığınız var ama sağlık hakkına erişemiyorsunuz. Yine, geçtiğimiz günlerde bir müvekkilimin odasına, akli dengesi yerinde olmayan bir yabancı tuvaletini yapmış. Müvekkil cinsel saldırıya uğramış hem cinsi tarafından, çünkü kişinin akli dengesi yerinde değil, gece uyurken gelmiş ve taciz etmiş. Kişinin akli dengesinin yerinde olmadığını anlamışlar ama idare tarafından buna ilişkin anında bir önlem alma mekanizması yok. Kişiler işte böyle yerlerde uzun süre kalamayacaklarını düşünüyorlar tabi ki. Kötü muamele, aşağılayıcı muamele yüzünden. Bazen işkenceye de varıyor açıkçası. Bu henüz mahkeme kararıyla ispatlanmamış olsa da yürütülen soruşturmalar var. Kişi bu durumlara maruz kalmamak için hemen gönüllü geri dönüşü kabul etmek zorunda kalıyor, tekrar geri gelirim diyerek. Ama bu defa da kimliğini kaybediyor ve geri döndüğünde kayıt dışı bir hayat başlıyor. Çok ciddi sıkıntılar başlıyor. İcrai olmayan bir takım yoklukla butlan sınır dışı kararları, geri gönderme yasağına uymayan kararlar, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 55. maddesine göre değerlendirilmeden tesis ediliyor ve kişilerin uluslararası ya da geçici koruma süreçleri sonlandırılıyor. Buna karşı kişi, tabi ki avukata ya da adli yardıma erişebilirse süreç başlatıyor. Belirli bir sürecin sonunda ve mahkeme tarafından uygun görülürse tekrar kimliğine kavuşabiliyor. Ama bunlar çok istisnai. Birçok kişi ya zorla sözde gönüllü geri dönüşü kabul ediyor ve Türkiye'ye tekrar gelip kayıt dışı bir hayata başlıyor ya da şiddet göreceği ülkede güvenliksiz bir biçimde yaşamaya devam ediyor ya da ihlale uğruyor. Keyfiyet ve daha güvenlikçi göç politikaları nedeniyle ülkemizin taraf olduğu 1951 Cenevre Konvansiyonu, Birleşmiş Milletler sözleşmeleri, AİHS hükümleri hiçe sayılarak işlemler tesis ediliyor.

Avukat olarak sizlerin, bu alandaki savunuculuk faaliyetinizde karşılaştığınız diğer zorluklar neler? Ya da şöyle sormak daha doğru olur sanırım; verdiğiniz hukuki mücadelede ırkçı ve ayrımcı tutumlar karşınıza nasıl çıkıyor?

Ayşegül Karpuz: İzmir özelinde şunu söyleyebilirim: Göç idaresi, avukata erişimi eskiden engelliyordu ama şimdi en azından bunu sonlandırdı. Bir şekilde, biz İzmir Barosu avukatlarının dirayeti nedeniyle, avukata erişime engel çıkarmıyor göç idaresi ama yabancının avukata erişimini sağlama noktasında da bir pozitif yükümlülük yerine getirmiyor. İzmir Barosuna İzmir Göç İdaresi ya da Harmandalı Geri Gönderme Merkezi tarafından yönlendirilmiş dosya sayısı çok azdır; yani “bu yabancının avukat ihtiyacı vardır” denildiği. 2014’ten bu yana elli geçmez bunun sayısı. Bunlar da genellikle Yunanistan’dan geri itilmiş yabancılar oluyor. Yunanistan’a karşı bir AİHM davası açılması için belirli politik saiklerle yapılıyor. Bu arada Yunanistan’ın da çok ciddi ihlallerini gözlemliyoruz. Ama bir iç hukuk yolu tüketmediğimiz için Yunanistan’a karşı AİHM’e başvuru noktasında hala yarar tartışması yaptığımız dosyalar var. En azından benim için böyle. Yunanistan’da kıyafetleri soyularak, özel eşyaları çalınarak, cinsel saldırıya uğrayarak hak ihlallerine maruz kalmış geri itme vakalarını ben de dinledim mültecilerden. İdarenin bunlara karşı dava açılması noktasında baro ile bir iş birliği yapma imkânı var; zaten bunu yapmaya biz de açtık. Ama dediğim gibi, diğer noktadaki yabancılarla ilgili olarak, bugüne kadar hiç bu yabancının yardıma ihtiyacı vardır diye bir başvuru görmedik.

Şu da var, ilk zamanlar biz avukatlar olarak kuruma girişte çok ciddi zaman kaybı yaşıyorduk. Yani 3 saat boyunca kurumda beklediğim zamanları hatırlıyorum 2014, 2015 yıllarında. Şimdi de mesela 3 avukat zorunluluğu getirildi; yani kurumda 3 avukat varken dışarıdaki avukat içeriye alınmıyor. Bu uygulamaları kabul etmiyoruz tabi ki. Keyfi uygulamalar bunlar, personel yetersizliği olduğu vesaire gibi gerekçelerle avukatın işi yavaşlatılıyor. Sizin geri gönderme merkezlerindeki avukatlık faaliyetiniz neredeyse tüm gününüzü ya da yarım gününüzü alan sürelerde idare tarafından gasp edilebiliyor. Ayrıca, tercüman sorunu var. İdare tarafından bir tercümana erişim konusunda kolaylık sağlanmıyor; yeminli tercüman zorunluluğu dayatılıyor. Bazılarında yeminli tercüman uygulaması yok ama İzmir’de var; başta da demek istediğim buydu. Yani bu merkezlerde belirli bir kurallar silsilesi yok. Öngörülebilir, hukuk devleti ilkesinin hâkim olduğu kurallar silsilesi yok ne yazık ki. Mesela, lisans mezunu yabancı bir müvekkilim, kurumda tabi olduğu haklar ve yükümlülüklerin İngilizce bir örneğinin kendisine verilmesi için başvuru yapmıştı; bu başvurumuz, hizmete özel bilgi olduğu gerekçesiyle

reddedildi. O başvurucu geri gönderme merkezinde bir yıla yakın kaldı ve dedi ki “ben buradaki hak ve yükümlülüklerimi öğrenmek istiyorum, yasal olarak yazılı şekilde”. İngilizceydi dili. Ama bu talebimiz reddedildi.

Duygu İnegöllü: Şöyle bir şey olmuştu, AİHM’de AİHM hakimlerinin de birkaç bölümünde sunum yaptıkları bir eğitime katıldım. Eğitimde son dönemde verilen AİHM kararlarından, içtihatlardan bahsediliyor. Ben de bir soru sordum, “vekaletnameniz olmadığı için müvekkilinizle görüşürülmediğinizde bununla nasıl mücadele ediyorsunuz?” dedim. Fransa’dan, diğer AB ülkelerinden avukatlar gelmişti, soruyu bana beş kere filan sordurdular. “Vekaletname niye soruluyor?”, “Siz müvekkilinizle daha yeni görüşeceksiniz, tabi ki vekâletnameniz olmaz, neden inatla vekaletname soruluyor?” dediler ve çok uzun süre soruyu anlayamadılar. Oysa biz gidiyoruz, kişi yakalanmış sınırdan geçmeye çalışırken, ailesi bana ulaşmış bir şekilde. Gidiyorum ama vekaletnamem olmadığı için görüşürülmüyorum. Onlar böyle bir problemle karşılaşmamışlar hayatlarında. Bir tek, İtalyan bir avukat vardı, o yardımına koştu ve dedi ki “evet bizde de var böyle bir şey”. Çünkü orada da -bizimle karşılaştırılmayacak olsa da- yoğun bir göç dalgası var ve onlar da mültecilerin sayısal boyutuna odaklanmış durumdadır. Bütün bu faşist düzen bir sorunla karşılaştığında birbirine benzeyen yöntemler üretebiliyor. Ben o zaman anladım bunu. Bununla karşılaşmamış olanlar için, bu hiç deneyimlenmemiş olsa da karşılaşanlar hemen benzer yöntemleri üretebiliyorlar. Tabi onlar da aynı sorunlarla karşılaştıklarından bahsettiler ama iç hukukta yaptıkları başvurularla bunu çözebildiklerini, diğerlerinin sınır dışı edildiğini anlattılar. Avukatlar için mücadele daha burada başlıyor işte. Kişiyi görüşme aşamasında başlıyor. Ben, dava aşamasına geçebilsem de kişinin mültecilik iddialarını konuşabilsem boyutundayım hala işin. Korkunç bir mücadele. Kişinin kimliği yok. Vekaletname çıkaramıyor örneğin. Hadi görüştüm diyelim, davayı da açtık. Bu defa mahkeme soruyor vekaletnameyi, sun diye. Vekaletname sunamıyorum, kişinin kimliği yok, noterden bir vekaletname çıkaramıyorum. Mahkeme on günlük süre veriyor; istediğiniz kadar anlatın bu süreci, vekaletname yoksa davanın reddi kararı veriyor. Hukuk sistemi, dediğim gibi, bu problem çözülemesin üzerine kurulduğu için, sınır dışı kararlarına itiraz davaları kesin. Bir üst mahkemeye de gidemiyorsunuz. Daha işin usul boyutunda korkunç bir mücadele var. Verilmiş kesin kararı istinafa götürüyorum, diyorum ki “bakın biliyorum karar kesin ama işin esasına bile girilemeden verilmiş bir karar var ve kişi sırf vekaletname çıkaramadığı için sınır dışı mı edilsin?”. O bitiyor, Anayasa Mahkemesi’ne gidiyorum. Beş yıl oldu bu alanda çalışmaya başlayalı, sekiz yıldır da avukatım, ben daha AİHM’e başvuru yapacak noktaya gelemedim. İç hukuk yollarını

tüketeceksin de belki bir AİHM başvurusu yapacaksın; daha o aşamaya gelemiyorum. Zaten aşırı yavaş ilerleyen bir sistem. Yavaş ilerlemesini geçiyorum, işin usul boyutuyla çok uğraşan bir sistem.

Diğer taraftan bizlerin de sürekli kriminalize edildiği bir düzen var. Bu ülkede Kürt hakları, işçi hakları mücadelesi veren avukatlar nasıl bir bir kriminalize edilip terör örgütü üyesi olmakla suçlanıp yargılandıysa sıra bize de geliyor; bunu her yerden hissetmeye başladık. Hakkımızda şikayetlerde mi bulunulmuyor. Ayşegül yeni yargılandı, hep beraber gittik duruşmasına. Sağda solda kötülenmiyor muyuz; fon alıyormuşuz biz yurtdışından, işte Avrupa ülkeleri bize para akıtıyormuş. Bunları kendisini solcu addedenler de söylüyor, sağcılar da söylüyor; AKP'liler de AKP muhalifi olanlar da söylüyor. Bu alanda mücadele etmenin böyle bir yalnızlaştırıcı yönü de var. Artık bu konudan o kadar sıkıldım ki; Twitter'da bu konuda bir şey paylaşınca, senin evinin aidatı kaç para diye soru soruluyor? Çünkü çok lüks bir sitede yaşadığım varsayılıyor ve bunu da Avrupa fonlarıyla yaptığım varsayılıyor. Bakalım ne zaman bizi yargılayacaklar, sıramızı bekliyoruz kısacası.

Sistem, mültecileri çözümsüzlüğe ve sömürüye mahkûm ediyor. Adalet erişim bakımından sistemin kendisi yapısal zorluklar barındırdığı gibi, bu konuda mücadele eden hukukçuların sayısı da çok değil bildiğimiz kadarıyla. Oysa görünen o ki sorun bizim haberlerden ya da etrafımızda gördüğümüzden çok daha derin. Peki, avukatlar arasında bu alandan özellikle uzak durma refleksi var mı? Yoksa gerçekten az çok bir iş birliği yürüyor diyebilir miyiz hukuk dünyasında?

Duygu İnegöllü: Ben İzmir'de olduğum için daha farklı yaklaşıyor olabilirim ama İzmir'de avukatlar arasındaki dayanışma çok büyük. Bu alanda hiç çalışmamış bir avukat bile siz bu alanda çalışırken bir problemle karşılaştıysanız sizin yanınızda durur. Ama Türkiye genelinde böyle bir dayanışma çok da görülüyor.

Şunu kastediyorum aslında, mültecilere hukuki açıdan destek verme eğilimi hali hazırda mevcut mu yoksa bu, avukat ve hukukçuların da yeterince üzerine eğilmedikleri bir şey mi?

Duygu İnegöllü: Hayır, hiçbir avukat bu alanda çalışmaktan kendini geri çekmiyor. Şöyle de bir sorun var bir taraftan: Bu insanlar zaten aşırı yoksullar, avukata erişmek isteseler de ücret ödeyecek bir potansiyelleri pek yok. Olur da bir şekilde, "avukata para vereceğim, yeter artık benim sorunum çözülsün" diyen birisi çıkarsa ortaya nadiren, hiçbir avukat bu işi almaktan

çekinmez. Avukatların da içinde oldukları yoksulluk iş seçme hakkını ortadan kaldırdığı için, elinize gelen her şeyi yapıyorsunuz. Şu da önemli tabii ki, bize bu alanda hiç eğitim verilmedi üniversitede; biz böyle bir alanda iş alabileceğimizi hiç öngörmedik ya da böyle bir mücadele alanımız olduğunu bilmiyorduk. Biz de işin içine girdikten sonra anladık. En fazla bu bilgisizlik bir çekimsizliğe neden olabilir. Ama alanın zorlukları avukatları buradan uzak tutmaz. Dediğim gibi avukatların kendi yoksulluk mücadelesi de devam ediyor bir yandan.

O zaman, eklemek istediğiniz, altını çizmek istediğiniz şeyler varsa onları sormak isterim son olarak?

Duygu İnegöllü: Şunu eklemek isterim: İnsan hakları dediğimiz mesele, özellikle AİHS ve AİHM kararlarıyla ortaya çıkan insan hakları formatı çok kısıtlı. Yaşam hakkı, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü gibi konulardan ilerliyor daha ziyade ve mültecilik dediğimiz konu ekonomik göçmenleri kapsamıyor. Ama artık AİHM bile şu noktaya gelmeye başladı: Sanıyorum ki Fransa'ya karşı yapılmış bir başvuru bu; bir göçmenin Fransa'da çok ağır ve kötü koşullarda yaşamak zorunda bırakılması sebebiyle yapılan, yani esas olarak ekonomik sebeplerle dayandırılan bir hak ihlali başvurusu var. Normalde biz her zaman kabul edilemezlik kararıyla karşılaştık bu tip başvurularda. Ama AİHM ilk defa konunun esasına girdi ve yeterince delillendirilmediği için bir kabul edilemez başvuru kararı verdi. Biz bu kararla birlikte şunu görmüş olduk; her ne kadar karar olumsuz olsa bile, eğer delillendirilebilirse böylesi bir durumda bir ihlal kararı çıkacak. Ekonominin, yaşam standartlarının kötü olması AİHM nezdinde bile artık bir yaşam hakkı ihlali, insanca yaşamının ihlali; belki özel hayatın korunması, aile hayatının korunması haklarından birinin ihlali anlamına gelecek boyuta geldi. Bu çok önemli bir şey. Mücadelemiz de giderek geliştirilmesi gereken bir mücadele çünkü yoksulluk artık insanların yaşam hakkına zarar verebilecek kadar ilerlemiş durumda. Ben bu nedenle, sadece ekonomik nedenlerle göç etmiş insanların da istediği şehirde yaşama hakkı olduğunu düşünüyorum. Ama liberal bakış açısıyla bakıldığında bile, o "korunan haklar"ın yoksullukla birlikte zarar görmeye başladığı açık. Bunu mültecilerden bağımız olarak, barınamayan gençlerin mücadelesinde de görüyoruz aslında. Sırf barınamadıkları için eylem yaparken, ifade özgürlükleri zarar görüyor ki onların durumu da kuşkusuz yoksullukla birlikte yürüyor.

Ayşegül Karpuz: Sınırların yarattığı durumlarla birlikte, bir ülkeden diğer ülkeye gidildiğinde kişilerin kayıtlarının alınması, yani onlara kimlik verilmesi, beraberinde haklara erişimde bir engeli de ortaya çıkarıyor. İnsanlar aslında haklara erişmek için statü altına giriyorlar; kendi

ülkelerinde korunmadıkları için, temel ve hak ve özgürlüklere erişemedikleri için, işkence ve kötü muamele görme riskinden kaçarak başka ülkelere gidiyorlar ve bu ülkede onlara bir statü veriliyor. Bizim ülkemizde şartlı mültecilik söz konusu mesela, Cenevre Konvansiyonu'na koymuş olduğumuz coğrafi çekince nedeniyle. Ya da Suriye uyruklu mülteciler için geçici koruma statüsü söz konusu. Suriye uyruklu mültecileri biraz daha ayrıntılı inceleyebiliriz çünkü Cenevre Konvansiyonu'na göre tanınan uluslararası koruma statüsü, geçici koruma statüsünden daha korunaklı bir statü. Ancak Türkiye'de coğrafi çekince nedeniyle şartlı mültecilik söz konusu; yani siz, eğer Türkiye'ye coğrafi çekince konulan ülkelere iltica ederseniz, mülteci olarak üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye'de kalabiliyorsunuz. Suriye'den gelenler içinse Türkiye kitlesel göç nedeniyle geçici koruma rejimini yarattı. Savaşın bir gün biteceği düşüncesiyle, geçici koruma rejiminin Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile sonlandırılacağı bir düzenlemeyle geçici koruma tanındı. Kişiler kayıt altına alındı, kişiler kimlikleştirildi, temel hak ve özgürlüklere erişebilmeleri için onlara bir geçici koruma kimliği verildi; sağlık, barınma gibi en temel haklar için. Ancak şimdi geldiğimiz noktada, kişiler daha güvencesiz bir koruma rejimine razı oldular. Aslında uluslararası koruma rejimine de başvurabilirler. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliğince tanınan bu mültecilik hakkı Suriyeli mültecilere tanınmıyor. Neden? Geçici koruma yönetmeliğinin geçici birinci maddesi nedeniyle, Suriyeli mültecilerin başvurusunda uluslararası koruma işlemleri işleme alınmaz deniliyor. Burada belirli bir amaç geliyor benim aklıma; bu kimlikleştirme ve kayıt altına alma çabası, bizzat haklara erişimin önündeki bir engel haline geliyor. Devletin yüklediği o idari yükümlülüklerden birini bile yapmadığınızda hemen statünüzü kaybediyorsunuz. O kadar zayıf ki o bağ, bir statü demek bile zor. İnsanın doğuştan sahip olduğu bir takım temel haklar ve özgürlükler var; ama bir kimliğe, bir kayda sahip olmazsanız bu haklara erişemiyorsunuz. Aslında bir kimliğe kayıt olma hali, belki de haklara erişimin önündeki en büyük engel oluyor. Aslında, temel haklarınıza erişmeniz için sadece Türkiye'ye gelmiş, Türkiye sınırları içinde bulunuyor olmanızın yeterli olması gerekiyor. İdari yükümlülüklerinizi yerine getirmemeniz ya da bir takım adli kovuşturmalara konu olmanız durumunda, doğrudan statünüzü kaybetmemeniz gerekir. İşte bu alanda, biyopolitika ve nüfus ilişkisi, Arendt'in sözünü ettiği o 'haklara sahip olma hakkı' meselesi bütünüyle karşımıza çıkıyor. Herkesin bir veriden ibaret olması durumu bu. Ama devlet istediği anda sizi o çemberin dışına alabiliyor. Dolayısıyla çember çizmek belki de en tehlikelisi.

Yanıtlarınız için çok teşekkür ederim.